

ИЗВЕШТАЈ О АКТИВНОСТИМА ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ НА СТАБИЛИЗОВАЊУ СИТУАЦИЈЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

Придржавајући се Декларације Народне Скупштине Републике Србије усвојене 30.7.2011. године, Влада Републике Србије је у протеклом периоду својим активностима учинила све да се одбране интереси Републике Србије на Косову и Метохији.

У свом поступању Влада се придржавала својих међународно преузетих обавеза, што је, нарочито имајући у виду обавезу поштовања Кумановског тј. Војнотехничког споразума носило и одређена битна ограничења у погледу могућности деловања.

Након једностраних акција Приштине у јулу месецу ове године приликом којих је дошло до заузимања административног прелаза Брњак и покушаја заузимања административног прелаза Јариње од стране специјалне полицијске јединице Р.О.С.У., као и постизања споразума представника Републике Србије и КФОР-а 3. августа 2011. године, долази до смиривања ситуације на терену.

Активним учешћем министра за КиМ Горана Богдановића и шефа Преговарачког тима Борислава Стефановића, као представника Владе Републике Србије у преговорима са командантом КФОР-а, дошло се до привременог спуштања тензија на северу КиМ.

Договорено је да мисија КФОР-а задржи контролу над прелазима Брњак и Јариње до средине септембра, а возила, и камиони до 3,5 тона тежине, као и теретна возила са хуманитарним пошлицама, укључујући храну, пролазили би административне прелазе, након провере војника КФОР-а.

Блокаде на путевима су биле уклоњене, и успостављено је несметано кретање на северу покрајине. Министарство за Косово и Метохију затражило је од ЕУЛЕКС-а и КФОР-а да заштите Србе јужно од Ибра од насиља албанских екстремиста и осигурају им личну и имовинску безбедност, јер су у том периоду јужно од реке Ибар учестали напади на Србе и њихову имовину.

Приоритет Владе у претходном периоду је била заштита живота, имовине права и слобода грађана покрајине, како на северу тако и у осталим деловима КиМ, као и ојачавање постојећих институција Републике Србије на КиМ кроз повећана материјална издвајања.

Влада Републике Србије стално је упозоравала на погубност једностраних акција Приштине, које би довеле до погоршања и онако тешке ситуације на КиМ, као и на неопходност проналажења компромисног решења кроз дијалог.

Подвлачећи неопходност наставка дијалога, на шестој рунди дијалога Београда и Приштине, 2. септембра у Бриселу, дошло је до постизања сагласности око аранжмана у области царинских печата и катастра.

У области царинских печата – Приштина је инсистирала на симболима тзв. државности не само на самим печатима, већ и на пратећој документацији.

Наш положај је био додатно усложњен и постављањем УН (УНМИК-а) које су по овом питању пошле од тога да су печати које тренутно користи Приштина на којима је уместо „Република Косово“ унето само „Косовска царина“ - у складу са Резолуцијом 1244.

Додатну препреку која је успоравала долазак до компромисног решења представљало је и поступање Приштине која је током јула ове године увела

блокаду за сву српску робу која улази на КиМ, позивајући се на наводно постојање истог таквог ембарга са српске стране.

Услед овако безбедносно и политички сложене ситуације није се могло приступити изналагању решења све до краја августа ове године када су медијатори изашли са предлогом који би подразумевао:

а) прихватање УН (УНМИК) става да су печати „Косовска царина” у складу са Резолуцијом 1244 СБ УН али и

б) обавезу Приштине да и сву осталу документацију и преписку „статусно” уподоби тј. да се нигде не помињу ознаке тзв. косовске државности.

Обзиром да је у овом случају предложено решење које са једне стране брише ознаке тзв. државности попут грба, заставе и назива и да се са друге стране дају гаранције од стране медијатора да ће и сва остала документација пратити овај принцип дошло је до прихватања наведеног предлога.

У вези катастра - циљ Приштине је био да се буквално, физички врате сва оригинална документа која се тичу катастра на КиМ обзиром да Приштина овоме приступа више са симболичке стране у смислу „враћања документа које је Србија отела Косову”, него што се бави практичном страном поштовања грађанских права.

Медијатори су извршили одређени притисак на Приштину да одустане од свог концепта да се захтева физичко враћање оригинала и сугерисали су да се приступи својеврсној размени података која би била усмерена пре свега на хармонизацију стања и проверу информација садржаних у тзв. косовском катастру.

Овај притисак медијатора био је недовољан да би Приштина прихватила све захтеве наше стране, али је ипак, у овом случају, предложено решење које са једне стране зауставља захтеве Приштине за враћањем оригиналне документације док са друге стране омогућава одређену ревизију и хармонизацију стања.

Прихваћена је размена података (скенираних копија) двају катастарских служби која би се вршила преко специјалног представника ЕУ у Приштини који би истовремено обезбеђивао и вршење евентуалне хармонизације неусаглашених података преко стручних агенција као и одговарајућу етничку заступљеност страна у овом процесу.

Уз ограду да ће се са наше стране водити рачуна нарочито о томе да ли и колико ЕУ као медијатор поштује дате гаранције, дошло је до прихватања тзв. „Договорених закључака” из области катастра.

Обзиром на супротстављене ставове две стране ЕУ је на себе преузела обавезу давања политичких гаранција за спровођење ових аранжмана, али је током почетка примене, нарочито у области царинског пречата, дошло до крајње пристрасног тумачења аранжмана у корист Приштине.

Наиме, тумачење ЕУ је полазило од тога да се аранжмани односе и на административне прелазе на северу КиМ који нису били предмет разговора.

Влада Републике Србије је у више наврата упозорила представнике мисија ЕУЛЕКС-а и КФОР-а да се након 16. септембра тј. дана престанка важења привременог аранжмана са КФОР-ом, не предузимају никакве акције које би нарушиле неутралност ових мисија.

Упркос томе, мисије ЕУЛЕКС-а и КФОР-а су се након 16. септембра ставиле у службу Приштине обезбеђујући све неопходне услове за присуство

органа тзв. Р. Косово (њихових цариника и полицајаца) на поменутих административних прелазима.

Влада је хитно затражила да се мисије ЕУЛЕКС и КФОР врате вршењу својих обавеза у складу са Резолуцијом 1244 и Споразумом о шест тачака.

Срби са севера КиМ су на ово реаговали спонтаним окупљањима и постављањем барикада на главним путним правцима, исказавши своје незадовољство акцијама КФОР-а и ЕУЛЕКС-а и захтевајући повлачење цариника и полицајаца тзв. Р. Косово са ових административних прелаза. Реакција Срба није била усмерена против представника КФОР-а и ЕУЛЕКС-а, већ је представљала мирну реакцију и начин да се исказе неприхватљивост присуства представника Приштине на административним прелазима Јариње и Брњак.

Реакција Владе Републике Србије на ова догађања је била благовремена у смислу сталног присуства на КиМ министра Горана Богдановића и његовој координацији са представницима локалне самоуправе.

На овај начин се у границама могућности одржала контрола оправданог народног незадовољства обзиром да би било каква ескалација сукоба са припадницима КФОР-а била погубна за Србе на КиМ и могућности Републике Србије да брани своје легитимне интересе.

Припадници КФОР-а су након блокаде путева од стране локалног становништва, затворили физички административне прелазе и оградиле простор око њих бодљикавом жицом.

Срби са севера КиМ су почели са масовним коришћењем споредних путева за саобраћај ка централној Србији у циљу достављања хране, лекова и осталих средстава неопходних за живот становништва на северу КиМ.

На овом плану је, имајући у виду предстојећи временски период, а нарочито чињеницу да се ради о споредним правцима који често пролазе кроз неприступачне шумске и планинске пределе, предузет низ активности усмерених на поправљање квалитета ових путних праваца насипањем, проширивањем а где је могуће и асфалтирањем истих.

На тај начин су Срби са обе стране прелаза у потпуности заобишли контролне пунктове и сада већ базу КФОР-а на Јарињу.

Хитним упућивањем хуманитарне помоћи од 80 тона основних прехранбених намирница из Републичких робних резерви на север КиМ у тренутку кад је процењено да прети несташница истих, Влада је дала свој допринос да не дође до хуманитарне катастрофе, и на тај начин је подржала наше грађане на АП КиМ у испуњењу виталних потреба.

Обезбеђивање техничких услова, у тренуцима док је КФОР држао затворене административне прелазе, за несметано снабдевање севера КиМ је такође био један од остварених задатака које је Влада преузела на себе.

Влада је уложила додатни напор да све расположиве институције Републике Србије на КиМ побољшају своју ефикасност у постојећим околностима.

Извршена је Координација између ресорних министарстава кроз јединствени план мера у погоршаним условима, како би се обезбедио ефикасан рад свих неопходних институција на КиМ. То се пре свега односи на пресек актуелног стања, мера које су предузете у постојећој ситуацији, и планираних активности. У том смислу је из надлежности министарстава извршен увид у

стање залиха медикамената у постојећим здравственим установама, извршена је попуна неопходног медицинског материјала, енергената, обезбеђена стабилна епидемиолошка заштита. Такође, су предузете активности за евентуално коришћење расположивих роба из републичких робних резерви, као и инспекцијских контрола усмерених на очување здравља људи. Треба напоменути да је и поред отежавајућих околности школска година почела редовно у свим основним и средњим школама, као и на Универзитету у Косовској Митровици. Са редовним радом су наставиле и све претшколске установе на КиМ.

Крајем септембра, КФОР је интензивирао активности усмерене на уклањање барикада и блокада у делу око самих административних прелаза.

Војници КФОР-а су 23. септембра 2011. године багером покушали да пробију барикаде које су Срби поставили на алтернативном путу код пункта Јариње. Међутим, Срби, који су се окупили на барикадама, спречили су војнике КФОР-а својим телима да изађу на тај пут. КФОР је након овакве реакције локалног становништва одустао од уклањања барикада.

Припадници америчког контингента КФОР-а 27. септембра, у јутарњим сатима, користећи сузавац растерују окупљене људе који су дежурали на путу и привремено хапсе четворицу Срба, од којих су тројица убрзо пуштена, док је један задржан у бази КФОР-а.

Споредни пут је препречен бодљикавом жицом, а војници КФОР-а су почели са привођењем цивила који су пролазили тим путем из правца централне Србије на своја радна места на северу КиМ. Било је немогуће остварити било какву комуникацију са војницима КФОР-а на терену јер су привођили сваког ко би им се приближио. Покушаји представника легитимно изабраних представника локалне самоуправе из Лепосавића да остваре контакт са КФОР-ом су остали без резултата због непримереног понашања КФОР-а. Намера је била да се разговорима реши постојећа ситуација и да се смање постојеће тензије. Грађани су и поред свега показали велику дозу уздржаности.

Неколико сати касније, долази до инцидента када су војници КФОР-а бацили шок бомбе на окупљене грађане испаливши при томе патроне сузаваца, а затим и гумене метке, најпре према Србима који су били на алтернативном путу из правца Лепосавића, а затим и ка Србима који су били на истом путу, али из правца Руднице.

Истовремено се чула и рафална паљба из ватреног оружја, након чега су се окупљени грађани разбежали, јер је било очигледно да су војници КФОР-а дејствовали бојевом муницијом против ненаоружаних грађана.

Убрзо су санитарске екипе дошле на лице места како би се указала помоћ грађанима који су задобили повреде. Док се указивала помоћ рањенима, дошло је до дејства војника КФОР-а бојевом муницијом ка санитару, и том приликом је један човек рањен док је помагао у збрињавању једног од повређених грађана.

Седам повређених Срба, од којих шест са тешким телесним повредама, устрелним и прострелним ранама, збринуто је у болници у Косовској Митровици. Двојица повређених су оперисана.

Касније тврдње КФОР-а да су коришћени у самоодбрани само сузавац и гумени меци, оповргнут детаљним извештајем лекара из болнице у Косовској Митровици којим је неоспорно доказано да су повређени грађани имали повреде настале коришћењем бојеве муниције.

Државни органи Републике Србије су после првих информација о збивањима на административном прелазу Јариње и ескалације сукоба, позвали грађане на уздржаност и смиривање ситуације, и да не наседају на провокације.

Услед овога, дошло је до одлагања седме рунде дијалога између Београда и Приштине која је била заказана истог дана у Бриселу. Са наше стране је истакнута спремност да се дијалог настави, али уз претходно изналажење решења за актуелну кризу на терену.

Све време Влада је преко својих представника инсистирала на састанку са ЕУЛЕКС-ом мисије како би дошло до смиривања ситуације на терену. Одржавани су стални контакти са локалним властима како би се утврдило чињенично стање и најефикаснији начин на који би Влада могла да помогне грађанима.

Такође, и поред сталних захтева упућених представницима КФОР-а, до сусрета није дошло у току дана.

У наредном периоду Влада Републике Србије чини све како би дошло до смиривања тензија. Долази до низа састанака са представницима општина са севера КиМ и усаглашавања заједничког деловања. Наставља се са активностима које су утврђене, и наставља се са стварањем услова за несметано снабдевање кризног подручја КиМ основним животним намирницама, а у том циљу Влада доноси Закључак којим се додатно упућује помоћ од 100 тона брашна на север КиМ.

Све време је Влада инсистирала на састанку са највишим представницима ЕУЛЕКС-а, како би та мисија престала да пружа логистичку подршку представницима тзв. Р. Косово на административним прелазима Јариње и Брњак. До састанка није дошло, јер је став ЕУЛЕКС-а да „неће бити разговора док се блокаде налазе на путевима и на тај начин онемогућавају слободу кретања”.

У месту Зрзе код Ораховца 3.10.2011. године, убијен је Александар Путник из Велике Хоче, а рањен је његов син Добрица Путник. На Александра Путника пуцао је неидентификовани Албанац у ресторану. Том приликом је рањен и његов син Добрица Путник на кога је пуцано из ловачке пушке и који је погођен у руку и раме. Добрица Путник, иако рањен, успео је да се удаљи са места пуцњаве неких 500 метара, где је пронађен и превезен у призренску болницу. Министарство за Косово и Метохију најоштрије је осудило убиство Александра Путника и рањавање његовог сина Добрице и захтевало је да се починиоци пронађу, а мотив напада расветли. Министарство за Косово и Метохију је затражило да истрагу преузме ЕУЛЕКС полиција. Такође, упозорени су више пута КФОР и ЕУЛЕКС, од почетка избијања кризе на северу КиМ, на инциденте и нападе на Србе јужно од Ибра, као и то да ни један од тих напада на Србе јужно од Ибра није расветљен, нити су починиоци пронађени и кажњени.

18.10.2011. године долази до састанка главнокомандујућег КФОР-а Ерхарда Древса са представницима локалне самоуправе на коме је договорено несметано снабдевање снага КФОР-а на административним прелазима Јариње и Брњак, као и њиховој редовној замени.

19.10.2011. године долази до још једног састанка председника општина са севера КиМ са представницима КФОР-а, у циљу проналажења решења за постојећу ситуацију у овом делу покрајине. Састанак није био успешан, због ултимативног става КФОР-а, да се дозволи пролаз кроз барикаде и припадницима ЕУЛЕКС мисије, што никако није било спорно. Проблем је и

даље представљало присуство цариника и полицајаца тзв. Р. Косово и подршка коју су у смислу транспорта добијали од стране ЕУЛЕКС-а.

Председници општина са севера КиМ су на састанку пренели да ће грађани на барикадама омогућити пролаз припадницима КФОР-а до административних прелаза Брњак и Јариње и базе Нотинг Хил, због снабдевања војника храном, водом и горивом и због обављања редовних смена.

Заменик команданта КФОР-а Јохан Луис (присутни били Енди Спаркс, заменик шефа ЕУЛЕКС-а, и Роберт Соренсен, заменик шефа УНМИК-а) је дошао са намером да ултимативно затражи од Срба пролаз кроз барикаде и за мисију ЕУЛЕКС.

20.10.2011. године долази до дејстава припадника КФОР-а, када су упућена два конвоја са јаким снагама ка административном прелазу Брњак. Један конвој се зауставио испред барикада у селу Зупче, а други у селу Јагњеница. Убрзо КФОР прибегава акцијама уклањања барикада тако да су у јутарњим сатима припадници КФОР-а оклопним транспортером склонили један попречени камион у Јагњеници. У том моменту је и бачен сузавец на грађане који су протестовали. Ситуација је претила да ескалира, али су грађани остали уздржани и њихова мирна реакција на насилно уклањање барикада није довела до сукоба са припадницима КФОР-а.

Хитна помоћ је у међувремену пружала помоћ грађанима којима је иста била неопходна после баченог сузавца. КФОР је претио окупљенима употребом силе ако се не разиђу са барикада. Грађани су као одговор на позив КФОР-а поседали на пут испред возила КФОР-а чиме је онемогућена даља акција уклањања барикада. Током сукоба је повређено 20 грађана српске националности, углавном као последица дејстава сузавцем.

Иако је ситуација све време била изузетно напета, наша страна ни у једном моменту није прекидала комуникацију са НАТО-ом и КФОР-ом, било кроз структуре Војске тј. Генералштаба било на највишем нивоу, преко Министарства одбране које је контактирало како Јужно крило НАТО, а тако и само седиште Алијансе у Бриселу. Оваквим постављањем криза није до краја решена обзиром да је јасно да је за то неопходно комплексно политичко решење, али је избегнуто њено продубљивање и додатни ризици од жртава.

Као и увек у сличним ситуацијама, овакве тензије имале су свој негативан одраз јужно од Ибра. Наиме, истог дана, око поднева у селу Добруша код Пећи, једна особа српске националности је убијена, а две су тешко повређене у нападу који је извршио Албанац који је бесправно узурпирао њиву настрадалих. Убијен је Мишко Коматина, а рањени су Дејан Богићевић и Драшко Ојданић. Они су били у обиласку њиве коју је неовлашћено користило лице које је починило овај злочин. На инсистирање Министарства за Косово и Метохију, Мисија ЕУЛЕКС преузима надлежност за решавање овог случаја.

Стални позиви Владе на мирно решавање проблема добијају на значају кад се сагледа целокупна ситуација, јер се свака ескалација сукоба на северу покрајине преноси јужно од реке Ибар, где се грађани српске националности налазе у окружењу где би управо они били жртве насилних аката албанских екстремиста.

У тренутку када се Република Србија суочава са великим притисцима, без обзира на то одакле долазе, да се институционално повуче са простора Косова и Метохије, било какво постављање странаčkih интереса у први план не доприноси решавању проблема на КиМ.

Јединство исказано на највишем нивоу треба да буде показатељ нашем народу на Косову и Метохији да њихова држава у пуној мери заступа и брани њихове интересе, свим средствима која јој стоје на располагању, имајући у виду политичко безбедносни контекст дефинисан Резолуцијом 1244 СБ УН и војно техничким споразумом из Куманова. Влада Републике Србије ће и у наредном периоду чинити све како би се заштитили интереси Републике Србије на АП КиМ.